

BirdLife Suomi ry BirdLife Finland rf
Annankatu 29 A 16, 00100 HELSINKI
Puh. (09) 4135 3300, fax (09) 4135 3322
toimisto@birdlife.fi - www.birdlife.fi

Vastaanottaja:

Lajitietokeskus

eeva-maria.kyheroinen@helsinki.fi

Asia: Kommentti sensitiivisestä lajitiedosta

BirdLife Suomi kiittää lajitietokeskusta kommenttipyyntöä (23.12.2015) koskien sensitiivistä lajitietoa. BirdLifellä ja sen jäsenyhdistyksillä on monivuotinen kokemus lajitiedon keruusta ja julkaisusta sekä sitä kautta myös sensitiivisen lajitiedon käsittelystä ja luonteesta.

Karkeistaminen

BirdLife on Tiira-lintutietopalvelussa päätenyt malliin, jossa havainnolla on vain kaksi sensitiivisyyteen liittyvää tasoa: järjestelmässä avoin ja salattu. Karkeistettuja aluetietoja ei ole pidetty järkevänä. Alun perin päätös perustui siihen, että niitä pidettiin havaintotasolla harrastajia ärsyttävinä. Sittemmin päätöstä on pidetty oikeana, mutta osin eri syistä.

Tiira-lintutietopalvelussa jokin salattu havainto on voinut näkyä julkisuuteen karkeistettuna vain lintulajien ”vuoden ensimmäinen-” ja ”vuoden viimeinenhavainto” -listoissa. Näissä tarkkuutena on ollut yhdistyksen alue (useita kuntia). Kokemuksemme mukaan osa ihmisistä on ottanut sijainniltaan karkeistetun havainnon haasteena: esimerkiksi talvehtimisaikaiselle häirinnälle herkkiä lajeja on lähdetty aktiivisesti etsimään potentiaalisilta paikoilta, kun on saatu tieto, että lajista on tehty havainto yhdistyksen alueella (ilman mitään lisätietoja havainnosta). Näissä tapauksissa ihmiset ovat toisinaan myös löytäneet kyseiset yksilöt ja olleet ylpeitä saavutuksestaan, kun ovat neuvokkuudellaan pystyneet kiertämään salauksen.

On huomattavaa, että havainnon lisätietoista tai muista samana päivänä tehdyistä havainnoista, on usein mahdollista päätellä salatun havainnon paikka. Sen vuoksi paikan karkeistaminen ei ole lopulta mielestämme sellainen toimenpide, jolla sensitiivinen tieto pystytään pitämään salassa. Paljon muutakin havaintoon liittyvää tulisi salata salapoliisityön estämiseksi.

Karkeistamista on myös pidetty havaintotietueessa harhaanjohtavana, koska havaintoja selaava harrastaja ei välttämättä huomaa havaintoa katsoessaan, että havainnosta välittyvä paikka on jollakin tavalla väärä.

Edellä esittämämme vuoksi emme kannata sijaintitiedon karkeistamista.

Salauksen luonne

Tiira lintutietopalvelussa on tällä hetkellä noin 1800 lintulajin pesintään tai ajankohtaan liittyvää automaattisen salauksen kriteeriä. Näiden lisäksi lajeilla on kuntakohtaisia salauskriteerejä. Valtaosin salauskriteerejä ylläpitävät harrastajajärjestöjen asiantuntijat eri puolilla Suomea.

Tiira-lintutietopalvelun käytön alkuvaiheessa järjestelmään luotiin varsin paljon valtakunnallisia salauskriteereitä. Koko maata koskevien automaattisten salausten määrää on koko Tiira-lintutietopalvelun ajan vähennetty. Tähän malliin on päädytty kokemuksen myötä, sillä lajien salaustarpeet vaihtelevat eri puolilla maata ja salaustarve voi syntyä nopeastikin. Oman alueensa linnustoa seuraavien yhdistysten asiantuntijat pystyvät Tiira-lintutietopalvelussa itse välittömästi muuttamaan salauskriteerejä esimerkiksi silloin, kun yllättävä sensitiivinen laji poikkeuksellisesti pesii yhdistyksen alueella tai muu mielenkiintoinen laji pesii sensitiivisellä paikalla.

Joiltakin osin sensitiiviset havainnot pystytään etukäteen tietämään ja sen vuoksi asettamaan kommenttipyyntöön liitteen mukainen valmis lajikohtainen kriteeristö. Kokemuksemme mukaan havainnoista valitettavan usein puuttuu tieto siitä, että havainto viittaa pesintään, vaikka harrastaja on pesinnän havainnointihetkellä todennutkin. Vastaavasti harrastaja voi tehdä sensitiivisen lajin pesimäpaikalla havainnon, jossa mikään ei viittaa pesintään. Tällaiseen havaintoon ei edes lähtökohtaisesti olisikaan tulossa mitään kirjausta, jonka perusteella havainto luokiteltaisiin pesintähavainnoksi. Ajalliset ja alueelliset kriteerit ovat sen vuoksi osoittautuneet parhaiten toimiviksi.

Harvinaiset lajit kiinnostavat paljon lintuharrastajia ja luontokuvaajia, minkä vuoksi yksilöä voi tulla katsomaan jopa satoja ihmisiä. Lajitiedon sensitiivisyyden näkökulmasta myös tämä on tärkeää sisäistää.

Harvinaiset lajit ovat osoittautuneet erityisen tärkeiksi hallita. Harvinainen laji voidaan tavata eri syistä sensitiivisellä paikalla: herkkä ympäristö, häiriö alueen asukkaille, paikalla pesii sensitiivinen laji, joka paljastuu, kun lintua tullaan katsomaan jne. Sensitiivisyydessä ei siis ole kyse vain tietyn lajin sensitiivisyydestä, vaan sensitiivisyyden perusluonne on laajempi.

Tällaisten ongelmien ratkaisemiseksi emme ole keksineet muuta mallia kuin sen, että alueellinen yhdistys asettaa kuntaan/kuntiin väliaikaisen automaattisen salauksen. Tilanteissa pitää olla nopea, jotta tieto ei ehdi leviämään ja ongelmia synny. Tilanteen mentyä ohitse salaukset poistetaan.

Edellä esittämäämme viitaten lajitietokeskuksen olisi mielestämme hyvä ottaa lintujen osalta käyttöön Tiirassa käytössä olevat alueellisten lintuyhdistysten ylläpitämät salauskriteerit. Niitä voitaisiin ylläpitää lajitietokeskuksessa rajapinnan avulla, jolloin ne olisivat aina ajan tasalla.

BirdLife Suomi ry:n puolesta

Helsingissä 28.1.2016

Aki Arkiomaa
toiminnanjohtaja